

II constateringen over de ruimtelijke investeringen

Aan de vooravond van de bezuinigingen van VROM hield Bouwend Nederland in januari een debat over hoe de ruimtelijke agenda van ons land er de komende decennia uit zou moeten zien. Jan Peter Balkenende hield

onder meer de regeldruk en pleitte voor meer centrale regie voor projecten van nationaal belang.

Friso de Zeeuw, hoogleraar Gebiedsontwikkeling en directeur Nieuwe Markten Bouwfonds Ontwikkeling inspecteerde de ruimtelijke ontwikkelingen in elf korte punten. Ze staan hieronder.

1. *Nederland is niet af:* Stedelijke vernieuwing, klimaat, woningbouw, mobiliteit en krimp vergen forse investeringen in de komende 25 jaar. De financieel-economische crisis, de komende overheidsbezuinigingen, en het binnenkort aflopen van de Vinex-opgave, maken het tot een urgente kwestie. De overheid munt momenteel echter uit in planning zonder geld en de markt (inclusief corporaties) lijkt even op zijn rug te liggen.

2. Roepen om meer *nationale* regie is het foute antwoord, want een vlucht vooruit. Alleen selectief optreden met een uitvoeringsgratie en geld is succesvol gebleken. Het zal moeten komen van (samenwerkende) steden en provincies, in samenwerking met marktpartijen, corporaties, ontwerpers en de bevolking. Dat is de netwerksamenleving. Ook worden de opgaven in het algemeen kleinschaliger van aard.

3. Natuurlijk kan de rijksoverheid beter acteren dan ze nu doet: minder verkokerd, minder miereneukerig, duidelijker over wat zij wil met groene gebieden. *Mooi Nederland* is bij voorbeeld een naïef programma. Het gaat erom ruimtelijke kwaliteit in te brengen in maatschappelijk urgente projecten en dat doe je niet zo. Mensen willen niet dat overal kassen, windmolenparken, megastallen en bedrijventerreinen neergeplempt worden.

4. De kans dat er een *Ministerie voor Leefomgeving en Mobiliteit* komt, is nog nooit zo groot geweest. De rijksoverheid kan wellicht meerjarig in een beperkt aantal geselecteerde grondexploitaties participeren.

5. De *binnenstedelijke overheidsambities* zijn overspannen (in de Structuurvisie Randstad 2040, de Gebiedsagenda's en de provinciale en gemeentelijke Structuurvisies). Er is te weinig geld (gemiddeld circa 25.000 euro tekort per woning), een planologisch mijnenveld en er wordt onvoldoende ingespeeld op wat de mensen willen (de markt). Bovendien komen de grenzen van de verdichting hier en daar in zicht. Ook de economische en infra-ambities zijn overspannen.

6. Maar *volop en ruim bouwen in de wei* (populair bij economen) is ook geen oplossing. Dat slechts tien procent van Nederland is verstedelijkt is in dit verband een drogreden. De mensen willen juist wonen in de buurt van economische en culturele activiteiten; dus waar het al druk is. Daar moeten groene gebieden (juist een kwaliteit van de NL Metropool en door de mensen zeer gewaardeerd) beschermd worden. En regionaal openbaar vervoer vergt een bepaalde concentratie van de verstedelijking.

7. Het gaat dus om het vinden van een kwalitatieve en realistische *balans*. In de Metropoolregio Amsterdam en de Regio Utrecht is het programma bijvoorbeeld te marktcontrair en dreigt tevens een planologisch tekort. In veel andere regio's met minder groeipotentie is daarentegen sprake van overplanning. Tijd voor herbezinning.

8. De *Sinterklaas-planning* is met het vaststellen van de Gebiedsagenda's op zijn voorlopig hoogtepunt geraakt. Op zich een goede stap in de doorbreking van de verkokering tussen infra en ruimtelijke ordening, maar in de regionale babbelboxen is de afstand tussen ambities en het (financieel) haalbare zelden zo groot geweest. Het lijkt wel of wij teruggaan naar de tijd van voor de ontwikkelingsplanologie.

9. In de loop van dit jaar zal langzamerhand – na de gemeenteraadsverkiezingen en de concretisering van rijksbezuinigingen – het *realisme* terrein herwinnen. Zoals gezegd, tijd voor herbezinning: veel plannen kunnen we dan prullemanderen.

10. Roep *marktpartijen* te hulp om dit dilemma te overwinnen. Zij hebben het weliswaar bedrijfseconomisch moeilijk, maar zijn (daarom) vaak verder met het onderkennen van de huidige situatie en hebben bijvoorbeeld ideeën over de vernieuwingsopgave van de steden. Zij kunnen aangeven waar en hoe opbrengsten verhoogd kunnen worden en welke plannen kansrijk of kansloos zijn.

11. Daarnaast teistert *onnodige complexiteit* ons bij het maken en ten uitvoerleggen van plannen. Een goede poging om daar – op korte termijn – wat aan te doen, is de Crisis- en herstelwet. De discussie over deze wet maakt duidelijk dat de kloof tussen juridische vakwereld en bestuurders breed is. Maar er is een groeiend draagvlak voor een *fundamentele herziening van het omgevingsrecht* – zoals bepleit in mijn publicatie *Doorbreek de impasse tussen milieu en gebiedsontwikkeling*. Het omgevingsrecht is verworpen tot moeizaam en vreugdeloos figuurzagen. Tijd voor actie. ◀◀

BALKENENDE: “BRENG DE DYNAMIEK TERUG IN HET RUIMTELIJKE BELEID”

De minister-president gaf aan dat niet dat gebrek aan ruimte het grootste probleem is met betrekking tot ruimtelijke ordening, maar juist de te ver doorgesloten regeldruk en de complexe bestuurlijke verhoudingen. “We zijn op een punt gekomen dat zelfs uiterst duurzame plannen vastlopen op bestaande regelgeving. Dat is echt te gek voor woorden! Dus niet te lang dromen, maar vooral doen. Alleen zo brengen we de dynamiek terug in onze ruimtelijke ordening en in onze economie. Maar als we in de ruimtelijke ordening echt gebiedsgericht willen werken, kunnen we niet volstaan met alleen het aanpassen van onze eigen nationale gereedschapskist. Ook Europa moet mee.” Balkenende noemde de A4 Delft-Schiedam een schandvlek in het politieke landschap. “Na veertig jaar touwtrekken is die weg er nog niet. Overheden en actiegroepen bestrijden elkaar waar het kan. Wie gaat eigenlijk over wat?” Balkenende pleitte voor één omgevingswet, één instrument voor de leefomgeving. Daarbij is volgens hem ook meer sturing nodig van één partij.